

In memoriam Paula Gruber - Herszkopf

17 augustus 1924 - 14 januari 2016

Wij leerden Paula kennen tijdens de donateursreis van MDA Nederland in 2006. De stichting bestond toen 25 jaar en MDA Israël vierde zijn 75-jarige bestaan. Het was een indrukwekkende reis, vooral omdat de meereizende donateurs ons hun veelbewogen levensverhalen vertelden. Paula's levensverhaal maakte diepe indruk op ons. Al snel raakten we met deze levenslustige, felle, kleine tachtigjarige vrouw bevriend.

Paula was de jongste van een warm orthodox Joods gezin in Sosnowiec, Polen. Haar ouders, grootouders, al haar broers en zussen en de meeste van haar ooms, tantes, neven en nichten zijn in de Tweede Wereldoorlog vermoord. Paula overleefde en werd bevrijd door het Rode Kruis op de allerlaatste dag van de oorlog.

Na de oorlog trouwde ze met Szymon Gruber met wie ze een dochter, Ewa, kreeg. Ze was gelukkig met Szymon. Wij hebben hem nooit ontmoet, hij was helaas al overleden toen wij Paula leerden kennen. Ze kon vol liefde over hem vertellen, over zijn humor, over zijn scherpe geest, over zijn warme persoonlijkheid. Polen was erg antisemitisch in de jaren 50 en 60. Joden werden beschouwd als verraders van de Poolse staat en behorend tot de vijfde colonne die als doel had het regime omver te werpen. Paula en Szymon besloten het land te verlaten om Ewa een beter leven te kunnen geven.

Nederland was niet hun eerste keuze, maar met de hulp van een Nederlandse vriend van Szymon is het gezin hier terechtgekomen. Paula en Szymon waren al in de veertig toen zij helemaal opnieuw moesten beginnen in een land dat zij niet kenden. Zij leerden de taal met grammofoonplaten en zij vonden werk en trokken naar Amsterdam, waar Ewa meer mogelijkheden had om zich te ontplooien. Paula werkte voor Elsevier en studeerde na haar pensioen geschiedenis aan de VU. Haar proefschrift werd, op aanraden van haar professor, haar ontroerende boek *Pijn die blijft*, waarin zij haar leven beschrijft en alle verschrikkingen die zij heeft moeten doorstaan.

Pas veel later kwam Paula in ons leven. Wij hebben talloze herinneringen aan gesprekken met haar. Zij vertelde ons over haar jeugd. Ze vertelde hoe ze als jong meisje haar moeder ophaalde van de synagoge op sjabbat en hoe mooi ze haar moeder dan vond. Haar moeder droeg een prachtige mantel en een chique hoed en ze was heel mooi. Ze vertelde ook over het speciale kinderservies voor Pesach. En ze vertelde hoe ze tijdens de Pesachdagen met een Poolse vriendinnetje speelde en dat haar moeder de meisjes matzes gaf. Maar het Poolse vriendinnetje mocht die niet eten, want de matzes zouden bereid zijn met het bloed van Poolse christelijke kinderen. Dit achterlijke bijgeloof en de vooroordelen tegen Joden leefden volop onder de Polen. Haar jeugdverhalen maakten veel indruk op ons. Als ze haar herinneringen ophaalde, lichtten haar ogen op bij de gedachte aan haar moeder, haar vader, haar broers en zussen. Om daarna weer somber en boos te worden, want ze waren er immers niet meer. Allemaal vermoord.

Paula was heel blij met Ewa en haar schoonzoon Leo. Haar kleinkinderen, Jennifer en Ruben, waren haar grote trots. Nog maar enkele jaren geleden zag ze de zin in van haar leven. Bij een zonsondergang zat ze in Eilat met Ewa & Leo en Jennifer en Ruben en hun partners aan tafel. Toen werd haar duidelijk waarom zij de oorlog had overleefd: de overwinning op de nazi's.

Paula bleef strijdbaar tot het einde. In 2014 verscheen *Pijn die blijft* in de Engelse vertaling waar zij zelf al mee begonnen was. Het was haar grote wens dat die Engelse vertaling er kwam. *Lasting pain* is gelukkig nog tijdens haar leven verschenen en zij was bij de boekpresentatie op 15 juni 2014 in de Liberaal Joodse Gemeente in Amsterdam, net voor haar 90ste verjaardag. Daarna ging haar gezondheid steeds verder achteruit. Ze vond het verschrikkelijk om afhankelijk te worden en aan huis gekluisterd te zijn. Op 14 januari 2016 is zij gestorven.

Paula blijft voor altijd in onze herinnering en wij zijn haar dankbaar voor de vriendschap die zij ons bood.

<http://www.paulagruber.com>

Ellis en Christine van Baalen